DOI 10.26886/2414-634X.8(44)2020.7

UDC: 330.322:631.16

STRUCTURE OF LEGAL EXPERIMENT AS A ELEMENT OF REGULATION

Serhii Hlukhenkyi

<http://orcid.org/0000-0002-3835-0247>

e-mail: aspirants3221@gmail.com

V. M. Kortsy Institute of State and Law, Ukraine, Kyiv

The nature of the legal experiment, the purpose of its conduction and the tasks solved with its help determine its structure. The difficulty of determination process of legal experiment structure is related to the its dual nature: an element of regulation and the process of implementation. The objective of the article is to reveal the structure of legal experiment as a component of regulation. It is concluded that the structure of a legal experiment has the following important features: a logical combination of components of a legal experiment, which together provide the maximum effect with minimal resource costs and does not change over time, but varies depending on the specific rule being tested and is a dynamic embodiment regulatory impact of the rule of law on social processes. The structure of a legal experiment should be understood as a set of components built according to a certain algorithm, which together most effectively reproduce the regulatory impact of the legal norm being tested, bringing it closer to the expected result with a minimum level of costs.

Key words: element, legal experiment, working groups, institutional support, structure, regulation

Глухенький С. О. Структура правового експерименту як складова правового регулювання / Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Україна, м. Київ

Природа правового експерименту, а також мета його запровадження та завдання, які вирішуються за його допомогою у своїй сукупності обумовлюють і його структуру. Складність визначення структурної будови правового експерименту пов'язано із тим, що він одночасно виступає елементом засобу правового регулювання, і процесом його запровадження. Мета статті – розкрити структуру правового експерименту як складову правового регулювання. Зроблено висновок, що структура правового експерименту має наступні важливі ознаки: логічне поєднання складових елементів правового експерименту, які у своїй сукупності забезпечують максимальний ефект при мінімальних ресурсних витратах і не змінюється в часі, але змінюється в залежності від конкретної норми, що перевіряється та є динамічним втіленням регуляторного впливу правової норми на суспільні процеси. Під структурою правового експерименту слід розуміти вибудовану за певним алгоритмом сукупність складових елементів, які у сукупності максимально ефективно відтворюють регуляторний вплив правової норми, що перевіряється, наближаючи його до очікуваного результату із мінімальним рівнем витрат на його проведення.

Ключові слова: елемент, правовий експеримент, робочі групи, інституційне забезпечення, структура, правове регулювання

Постановка проблеми. Природа правового експерименту, а також мета його запровадження та завдання, які вирішуються за його допомогою у своїй сукупності обумовлюють і його структуру. Складність визначення структурної будови правового експерименту

пов'язано із тим, що він одночасно виступає елементом засобу правового регулювання, і процесом його запровадження.

Аналіз правового експерименту як феномену державно-правового регулювання та як категорії юридичної науки не можливий без пізнання його внутрішньої природи та структури, але в більшій мірі без пізнання та розуміння меж його утилітарності. Доводячи точку зору, що правовий експеримент здатен самотійно виконувати роль регулятора суспільних відносин, і разом з цим виступати потужним засобом наукового пізнання, необхідним є першочергове охоплення науковим знанням його феноменологічної сутності.

Аналіз досліджень. Науковий експеримент є однією із форм наукової практики, що поєднує у собі як процес пізнання правового явища так і процес практичного застосування отриманих знань, що є його унікальною характерною рисою. Значну увагу дослідження даного питання приділяли такі науковці, а саме: Куракін О. М., Путренко О. В., Лазарев В.В., Панченко В. Ю., Краснова В. А., Чальцева, О.М., Червінська Н. В. та інші.

Мета статті – розкрити структуру правового експерименту як складову правового регулювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Складність структури правового експерименту обумовлюється також і певною невизначеністю процесу його протікання, не дивлячись на його керованість, результати та наслідки його застосування не завжди підлягають точному визначенню на момент початку проведення. Оскільки існує потреба апробації регуляторної здатності невизначеної сукупності норм або механізму правового регулювання, його предмет може не мати чіткого визначення на момент прогнозування та планування, оскільки в процесі проведення норми та механізми правового регулювання формують модель державно-управлінського

або державно-правового впливу на правову дійсність. Це вимагає зміни орієнтирів та акцентів управління правовим експериментом, а отже детермінує його структуру вже на етапі проведення. Така ситуація ускладнює керованість всього процесу, але в той же час підвищує точність отриманих за його результатом даних.

Власне через таку невизначеність і втілюється правове моделювання, як особливий процес пізнання сутності правових процесів та регуляторної здатності конкретних механізмів регулювання.

І. В. Манжул з цього приводу зазначає, що «метод правового моделювання дає змогу визначити майбутні перспективні шляхи діяльності чи організаційні форми діяльності шляхом вивчення подібних правових та інших явищ і перенесення їх позитивних елементів на наявні об'єкти. Він використовується під час пошуку для конкретного об'єкта ефективних форм регулювання того чи іншого явища, що надає позитивний результат» [3, с. 14-16]. Сам процес моделювання уявляється нам нестабільним хоча і керованим, а це означає часту зміну засобів трансформації правової дійсності, і саме ці засоби є структурними елементами правового експерименту.

Наприклад, Д.В.Ланде, В.М.Фурашев та К.В.Юдкова пояснюють таку гнучкість та часту нестійкість елементного складу структури правового експерименту зміною інформаційного середовища, в якому він проводиться, а також на яке впливає [2]. Норми права це нематеріальний прояв засобів державного регулювання суспільних відносин, матеріалізація яких відбувається лише у відповідних нормативно-правових актах та й то суто умовно – в якості закріплених умов існування або протікання суспільних явищ. Це пояснює складність в однозначній ідентифікації структурних елементів аналізованого виду експерименту з урахуванням можливості заміни попередньо апробованих норм права на модель правового регулювання, яка

сформувалася під впливом середовища, в якому проявляється регуляторна здатність таких норм.

Мова йде про правозастосування, як найважливіший елемент всієї системи правового регулювання в цілому, а визнаючи що правовий експеримент є частиною такого регулювання, то цілком логічним вбачається вбудова в його структуру і вказаного вище елемента правореалізаційної, а не лише праворегулюючої дії.

З цього приводу О. Л. Копиленко та Г. О. Мурашин зазначають, що «однією з суттєвих умов забезпечення високої ефективності і реальної результативності правового експерименту є його всебічний і послідовний науковий супровід, використання сучасних законотворчих технологій, динамізація процесу розробки модельних актів. Створення об'єктивно вивірених, науково обґрунтованих правових актів, особливо законів, можливо лише за наявності професійних кадрів, представників різних галузей наук, які мають глибокі теоретичні знання і практичні навички правотворчої роботи» [1, с. 26-27]. Це означає, що низка елементів структури правового експерименту, щонайменше його предмет та об'єкт можуть бути результатом інтелектуальної діяльності, а отже дійсно – матеріальний вираз, форму. Натомість їх використання та застосування в процесі експерименту, що є центральним його стрижнем, квінтесенцією всього процесу моделювання та прогнозування – суть категорії нематеріальні, позбавлені фізичної форми, а отже складні для ідентифікації.

Певне спрощення підходу до визначення структури правового експерименту пропонують П. Л. Фріс та Н. А. Савінова, які визначають, що так чи інакше але «кінцевим його завданням є створення такого закону, який би найефективнішим чином вирішував завдання правового регулювання. При цьому повинен бути вирішений комплекс завдань пов'язаних із зовнішнім (на рівні законів, що належать до

різних галузей системи права) і внутрішнім (на рівні норм галузевого закону) їх співвідношенням. Закони не повинні вступати між собою у відверту конкуренцію, а повинні бути сформульовані таким чином, щоб виключати і неоднозначне, і надто розширене тлумачення» [5, с. 114]. Такий підхід зводить завдання детермінації структурних елементів правового експерименту до визначення складових нормотворчості з урахуванням однак апробації певних альтернативних моделей державно-управлінського регулювання. Але навіть в такий спосіб важко збагнути природу та зміст механізму протікання правового експерименту коли система набуває ознаки самокерованості та самостійно еволюціонує коригуючи та змінюючи неефективні засоби правового регулювання на більш прийнятні для тієї правової дійсності яка створюється вже під час самого експерименту. Саме в цьому нами вбачається його центральний елемент.

Структурна будова правового експерименту відповідає принципам системної організації з урахуванням обов'язковості побудови взаємних зв'язків між його елементами. Якщо структурні елементи забезпечують статичність правового експерименту, тобто формують відповідне середовище його реалізації, умови здійснення та систему оцінки, то сукупність зв'язків між цими елементами забезпечує необхідний динамізм. Саме за рахунок побудови взаємного впливу, взаємної залежності та взаємодії між структурними елементами правового експерименту забезпечується необхідний рівень акумуляції внутрішнього праворегулюючого потенціалу норм, які апробуються. Це можна описати як ефект синтезу складових або синергії від їх взаємодії, через що розкривається внутрішня природа та правозастосовна і право реалізаційна компонента того нормативно-правового акту, який проходить випробування.

Вирішуючи питання про те чи можливо таку аморфну нематеріальну категорію як синергетичний ефект від взаємодії складових правового експерименту вважати його окремим структурним елементом, слід зауважити на те, що такий ефект може і не наступити. Справа в тому, що синергія забезпечується поєднанням внутрішніх потенціалів явищ правової дійсності, але вона може мати як позитивний, так і негативний ефект. Це не буде ототожнюватися з результатом правового експерименту, але він буде залежати від такої синергії. Тому ми наголошуємо на тому, що сукупність зв'язків між різними структурними елементами такого експерименту можливо ідентифікувати в якості його складової частини лише на етапі будови або передбачення таких зв'язків. Та взаємодія яка створюється або з'являється в процесі реалізації правового експерименту між його складовими частинами виступатиме вже як фон його проведення.

Підводячи підсумки слід зауважити на тому, що під структурою правового експерименту слід розуміти вибудовану за певним алгоритмом сукупність складових елементів, які у сукупності максимально ефективно відтворюють регуляторний вплив правової норми, що перевіряється, наближаючи його до очікуваного результату із мінімальним рівнем витрат на його проведення.

Структура правового експерименту має наступні важливі ознаки: логічне поєднання складових елементів правового експерименту, які у своїй сукупності забезпечують максимальний ефект при мінімальних ресурсних витратах;

не змінюється в часі, але змінюється в залежності від конкретної норми, що перевіряється;

є динамічним втіленням регуляторного впливу правової норми на суспільні процеси.

Таким чином, ми приходимо до стійкого переконання що в якості структурних елементів правового експерименту ми виділяємо лише ті категорії які відомі або поява яких передбачається до початку його проведення.

Беззаперечним головним структурним елементом правового експерименту є власне норми права, регуляторна спроможність яких апробується в межах такого експерименту. Ми не розглядатиме доктринальні положення та загальнонаукові характеристики норм права, в межах даного дисертаційного дослідження викликає інтерес їх значення, місце та той функціонал який вони виконують в межах правового експерименту.

Висновки. Таким чином, нами проаналізовано та представлено структурну будову правового експерименту як засобу підвищення ефективності правового регулювання суспільних відносин. Необхідно розуміти, що всі продемонстровані зв'язки являють собою також структурний елемент, але його призначення розкривається в динаміці процесу реалізації такого експерименту. В такий спосіб ми обстоюємо тезу щодо того, що правовий експеримент є не лише елементом засобів правового регулювання, а здатен сам виступати повноцінним засобом правового регулювання суспільних відносин.

Література:

1. Копиленко О. Л. Копиленко О. Л. (2005). Правове моделювання як ефективний засіб нормативно-правової уніфікації у правотворчості. *Університетські наукові записки*. № 1-2. С. 24-31.
2. Ланде В. Л. (2014). Основи інформаційного та соціально-правового моделювання: [ред.. кол. Д.В. Ланде, В.М. Фурашев, К.В. Юдкова]. Київ: НТУУ «КПІ». 220 с.

3. Манжук І. В. (2012). Визначення методів пізнання в науковій літературі. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. № 11. С. 11-17.
4. Путренко О. Роль державного експерименту в теорії державного управління. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2014. Вип. 2. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2014_2_6
5. Фріс П. Л., Савінова Н. А. Моделювання у кримінально-правовій політиці. *Наше право*. 2017. № 2. С. 113-118
6. Faure B. Les relations paradoxales de l'expérimentation et du principedégalité (à propos de la décision n° 2004-503 DC du 12 août 2004, loi relative aux libertés et responsabilités locales) // *Revue française de droit administrative*. 2004. № 6. P. 1150.

References:

1. Kopylenko O. L. Kopylenko O. L. (2005). Pravove modeliuвання yak efektyvnyi zasib normatyvno-pravovoi unifikatsii u pravotvorchosti. *Universytetski naukovy zapysky*. № 1-2. S. 24-31. [in Ukrainian].
2. Lande.V.L (2014). Osnovy informatsiinoho ta sotsialno-pravovoho modeliuвання: [red.. kol. D.V.Lande, V.M.Furashev, K.V. Iudkova]. Kyiv: NTUU «KPI». 220 s. [in Ukrainian].
3. Manzhul I. V. (2012). Vyznachennia metodiv piznannia v naukovii literaturi. *Biuleten Ministerstva yustytzii Ukrainy*. № 11. S. 11-17. [in Ukrainian].
4. Putrenko O. (2014). Rol derzhavnoho eksperymentu v teorii derzhavnoho upravlinnia. *Publichne administruvannia: teoriia ta praktyka*. 2014. Vyp. 2. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2014_2_6 [in Ukrainian].
5. Fris P. L., Savinova N. A. (2017). Modeliuвання u kryminalno-pravovii politytsi. *Nashe pravo*. № 2. S. 113-118 [in Ukrainian].
6. Faure B. (2004). Les relations paradoxales de l'expérimentation et du principedégalité (à propos de la décision n° 2004-503 DC du 12 août 2004,

loi relative aux libertés et responsabilités locales) // Revue française de droit administrative. № 6. P. 1150.

Citation: Serhii Hlukhenkyi (2020). STRUCTURE OF LEGAL EXPERIMENT AS A ELEMENT OF REGULATION. New York. TK Meganom LLC. Innovative Solutions in Modern Science. 8(44). doi: 10.26886/2414-634X.8(44)2020.7

Copyright: Serhii Hlukhenkyi ©. 2020. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.